

TEMA EXCESULUI E UN PHARMAKON (ARISTOTEL), UN INDECIDABIL (DERRIDA). NU PUTEM DECIDE DACĂ ESTE MEDICAMENT SAU OTRAVĂ, BUN SAU RĂU, DECÂT ÎN CONTEXTUL UTILIZĂRII ACESTUI CONCEPT. CU ALTE CUVINTE, CE ÎNSEAMNĂ EXCESUL SAU CÂND E MULTUL PEA MULT? ABIA APOI NE PUTEM ÎNTREBA DESPRE LOCUL ACESTUI CONCEPT ÎN ARHITECTURĂ.

Excesul, adică surplus, preaplin, are efecte dintre cele mai diverse, de la saturație la extaz și de la intoxicație la plenitudine. Despre locurile (in)toxic(at)e am scris mai demult în revista *Bauwelt* (2006), propunând această sintagmă joc de cuvinte (toxic/intoxicat) ca fiind un mod de a defini locurile care, în loc de genii (spirite bune), au djinni (spirite malefice, în cultura islamică). Doream să continui, astfel, teoria aceluși genius loci, a lui Christian Norberg Schulz, care a făcut carieră necritică și în România de după 1989 (până la publicarea unui volum cu același titlu...). Nu reiau textul aici, amintesc doar concluzia, care, în germană, a devenit titlu, anume că această teorie funcționează doar până la Carpați. Dincoace orașele au identități multiple, uneori aflate în conflict, de nu cumva chiar spirite rele. Or, teoria merge în Europa Occidentală și Centrală medievală (deci și la Sighișoara), dar nu și la București sau Slobozia. Adeseori, un loc intoxicat este un loc mut; uneori, un loc toxic otrăvește în timp întregul context - fizic sau cultural.

Dar, decurgând din raportul de superioritate dintre lumea ideilor și amprentele lor materiale, reiese cumva și concluzia platonice potrivit căreia realitate are doar lumea ideilor, o ipoteză împărțită, de altfel, și de gândirea religioasă. Cu alte cuvinte, Ierusalimul ceresc este mai real decât întrupările sale de jos, chiar dacă primul e doar stră-văzut de proroci, în vreme ce al doilea este, din vreme în vreme, chiar demolat. Prin urmare, nu e de mirare că sacral este văzut de teologi contemporani, precum J. L. Marillon, drept tărâm al fenomenelor saturate. În exces, în nemăsurare, în copleșitor (pe care le împarte cu sublimul din estetică) stau concreșcute și celelalte atribute ale sacralului. Motorul în doi timpi, al experienței sacralului, despre care ne-a vorbit Rudolf Otto, presupune însă nu doar copleșire - deșirarea primului contact, aneantizant - ci și recompușirea de după a sinelui, dorința de a afla ce

a fost cu această experiență liminală. La început, da, precum Regele David, ne temem, căci cerurile cerurilor nu-L pot cuprinde și o să stea Domnul în lucru făcut de mâna omului? Dar - acțiune și reacțiune - ceea ce este de necuprins stârnește dorința de a fi cunoscut și pe acest miracol (de nu-l veți fi crezând a fi iluzie) este construită, pretutindeni, arhitectura religioasă.

Altfel, pentru o minte modernă era, este încă, greu de înțeles cum de puteau cei vechi să picteze - și încă viu! - frumoasa marmură de Pentelic sau de Carrara. *Horror vacui* spunem când privim sculptura vermină de pe templele indiene. Ca să ajungă pastelate acum, tot vii - violente pentru sensibilitatea obosită de mai ieri - au fost și picturile bisericilor în frescă. Excesiv a fost Barocul, iar Rococoul - deșucheat. Postmodernismul a dat drept de cetate excesului pop-art și, de atunci, excesul înseamnă, de la o zi la alta, lucruri din ce în ce mai bizare.

În fine, nu mai suntem doar excedați, ci și complet răpiți (cei mai tineri) de dinaintea aparentei incomprehensibilități autosimilare, a-scalare, a arhitecturii parametrice. Referința la lume, când vine vorba despre camuflaj, nu mai privește lumea noastră, ci lumea scârilor cuantice, sau infra-biologice ori a corpurilor cosmice, devreme ce, acum, se poate vorbi, poate prea lejer, despre cosmologie cuantică, cum o face Lee Smolin.

Să recunoaștem deci: suntem excedați. Suntem în *ek-stasis*, adică scoși din țâțâni, intoxicați. Nu mai recunoaștem cauzele care produc efectele ce ne afectează. Prea multă informație, dar cu prea puțină ierarhie care să o structureze. Prea multe moduri de a privi lumea: direct, dar și telescopat și microscopat deopotrivă.

Vorba unui student care, la finele unui curs în care le expuneam panorama unei astfel de lumi:

- Și noi cum trebuie să proiectăm, domnule profesor?